

Kad ar tevi koķetēt sāk nāve

Rīt Dailes teātra Lielajā zālē pirmizrāde uzvedumam "Trīs draugi", kura pamatu veido režisora Regnāra Vaivara luga, kas tapusi, iedvesmojoties no Ēriha Marijas Remarka slavenākā romāna ar tādu pašu nosaukumu.

VITA KRAUJA

Pie spilgtākajiem Regnāra Vaivara iestudējumiem Dailes teātri pieder Tenesija Viljamsa "Kaisles vilciens", Ingmara Bergmana "Laulības dzīves ainas" un "Aija pēc Jaunsudrabiņa". "Trīs draugus" Regnārs Vaivars nosaucis par vīru spēlēm milas vārdā. Ar režisoru pirmizrādes priekšvakarā runājam par teātra misiju – ar prieku un viegli runāt par vissāpīgākajām lietām mūsu dzīvē.

"Trīs draugi" vēsta par Robertu, Gotfridu un Otto, kuri pelna naudu dzīvošanai, pārdodot vecas mašīnas, bet atpūšas krogos un pērkamu sieviešu sabiedrībā. Un mirklī, kad šķietami nekas vairs nespēj dot dzīvei jēgu, Roberts satiek Patrīciju, noslēpumaini skaistu sievieti no labām aprindām. Viņu kopā pavadītie brīži ir ļoti dārgi, jo tie ir ierobežoti laikā. Tie maina Roberta attieksmi pret dzīvi un mīlestību uz visiem laikiem...

Pirms runājam par jauno darbu, Regnār, sakiet, lūdzu, kāds jums bija laiks, kad teātra durvis publikai bija slēgtas?

R. Vaivars: O, brīnišķīgs! Es šo laiku izbaudīju, jo bija iespēja ļoti daudz būt kopā ar sievu (aktrise un kostīmu māksliniece Madara Botmane. – V. K.), daudz braukājam pa Latviju, kam parasti neizdodas atļaut laiku.

Kaut kas arī pārsteidza?

Dzirdēju tik daudz stāstu par cilvēkiem, kuri pēc kovida piespiedu kārtā ilgstošas kopā būšanas diendienā no rīta līdz vakaram nu izšķīrušies, bet patīkami pārsteidza, ka mūs ar Madaru šie divi gadi krietni satuvināja. Mums šis laiks nāca tikai par labu. Es absolūti nepārdzīvoju kovida laiku un nebiju starp tiem, kas čīkstēja, vai, vai, vai...

Pieņem, ka kaut kas darīts arī radošā laukā. Uz kuru teātri pēc Dailes šajā sezonā vēl vajadzētu iet, ja ir vēlme redzēt Regnāra Vaivara iestudēto? Nacionālajā teātri solīta somu dramaturģes Sirkas Pertolas "Maza naudiņa".

Tas arī būs, ko šosezon vēl darišu režijā, jo pēdē-

jā laikā, un tas atkal, lielā mērā pateicoties kovida izbrīvētajām dienām, esmu sācis rakstīt lugas. Tā man tagad ļoti svarīga nodarbe, tādēļ cenšos neņemt pārāk daudz režijas darbu, lai visu varētu izdarīt pietiekami kvalitatīvi.

Maza naudiņa. Kas tā ir?

Tā, kas kārdina, bet ar kuru nepietiek. Bet es gan teiktu, ka lielākoties arī ar lielu naudiņu nepietiek. Reti, kad nācies dzirdēt cilvēku, kurš sacītu – man par daudz. Ar minēto somu dramaturģes darbu vēlos runāt par to, kādēļ mūsdienās arvien vairāk cilvēku sirgst ar vienaldzību un vientulību, jo tās ir slimības, kurām nav iespējams noteikt temperatūru. Mūsdienu pasaule šķietami virzās uz atvērtību – gan uzskatos, gan ārējā komunikācijā –, cilvēki it kā ir arvien atvērtāki un atvērtāki, bet tajā pašā laikā nezin kāpēc – arvien vientuļāki un vientuļāki. Šo paradoksu vēlos pētīt.

Tā kā Dailē esat viesrežisors, kas iestudējis arī pirms teātra vadības maiņas, vai jūtat jaunu elpu un pārmaiņas, kopš Latvijas lielākajā teātri pie vadības stūres ir teātra direktors Juris Žagars un radošais direktors Viesurs Kairišs?

Neapšaubāmi, pārmaiņas ir redzamas. Un es vienmēr visās pārmaiņās cenšos saskatīt labo. Un Dailes teātri noteikti to jau esmu pamanijis.

Viens no teātra direktora Jura Žagara solījumiem arī īstenots – Lielajā zālē izveidota mobilā žālūzija, un nu zāli var izmantot kā tūkstoš skatītājiem, kā tas bija līdz šim, tā arī tikai sešsimt piecdesmit. Cik liela šī zāle būs jūsu iestudētajam vīru spēlēm milas vārdā?

Nemaz neesmu zainteresējis, tikai zinu, ka pirmās četras izrādes jau pārdotas. Būtībā jautājums ir par pēdējām četrām zāles rindām. Tas ir atskaites punkts režisoram, bet es jau vienmēr esmu uzstādījis latīņu – stādions. Taisu izrādi ar domu, ka to varēs rādīt stadionā un emocionāli tiks sasniegti visi skatītāji. Ja godīgi, es nezinu, vai manis iestudētajai izrādei žālūziju vērs vaļā.

Nu tad paveriet priekškaru Remarkam!

Es varētu pateikt vienā teikumā – trīs vīri koķetē ar nāvi, līdz iemilas meitenē. Un tad nāve sāk koķetēt ar viņiem.

ANDAS KRAUZES FOTO

Regnārs Vaivars: "Mākslas uzdevums nav izklaidēt, mākslas uzdevums nav patikt, mākslas uzdevums ir uzrunāt."

Remarka "Trīs draugus" sauc par jaunības maksimuma laika literatūru. Kā jūs sevi izjūtat jaunības maksimuma laikā?

Tas mani nav beidzies. Sejas vaibsti liecina par to, ka mani par jaunu vairs nevar nosaukt, bet maksimumismu esmu saglabājis. Esmu ļoti prasīgs pret sevi un tādēļ arī pret citiem. Tagad, pirms vēl teātri atsāksies mēģinājumi, te runā, ka acimredzot, esmu pārvācies šurp dzīvot, jo vai ik dienu nāku un satiekos ar dažādiem cilvēkiem, ne tikai aktieriem. Pirmās divas "Trīs draugu" izrādes tika piedzīvotas jau jūnijā, bet nu esmu šo darbu vēl nedaudz saīsinājis, krietni uzlabojis, tādēļ arī bija individuālas tikšanās ar katru aktieri, kur izskaidroju, ko esmu vēlējis mainīt. Esmu ticis arī ar tehniskajiem cilvēkiem, kas saistīti ar šo izrādi. Jā, esmu ļoti prasīgs, joprojām maksimumālists.

Vai šajā maksimumā kas mainās pēc piedzīvotām stāvovācijām, kādas tika, piemēram, jūsu Liepājas teātri iestudētajam "Purva bridējam uguni"?

Protams, tik ļoti pamānāms pacilātības brīdis ir pagodināošs un neapšaubāmi esmu par to pateicīgs tiem cilvēkiem, kuri jūtu pārpilnībā nekautrējās tās paust, pieceļoties kājās. Bet milzīga vērtība ir cilvēku viedoklim, ko viņi pauž, mani satiekot vai arī pastarpināti. Es ļoti novērtēju mirkļa emocijas, bet ne mazāk svarīgi man ir tie vārdi, ko dzirdu tieši. Jo, protams, teātris ir mans

lielākais dialogs ar sabiedrību un tā ir pastarpināta saruna. Arī tās stāvovācijas bija pastarpināta atbilde man, bet es ļoti priecājos atzinīgus vārdus dzirdēt arī nepastarpināti. Jo latvieši ir ļoti kautrīgi, latviešiem bieži vien liekas, ai, ko nu es tur slavēšu. Sliktais vēl kaut kā izlaužas, bet par labo... Kaut kad, pēc daudziem gadiem, it kā starp citu izmetis – toreiz man ārpriekš patika... Bet ko tad visu laiku klusēji? Jebkuru uzmanības apliecinājumu uztveru kā lielu pagodinājumu. Man patīk ar cilvēkiem sarunāties. Prieks, ka uz "Purva bridēju uguni" sievietēm izdevās aizvest savus vīrus, nesakot, ka tas ir mūzikls, kas nav kungiem īpaši tuvs žanrs, bet pēc izrādes ne viens vien vīrs bija sajūsmā. Man gandarijums, ka izrāde patika gan cilvēkiem cienījamajos gados, gan ļoti radikāli noskaņotiem. Šis mūzikls netika veidots pēc ierastajiem standartiem, kopā ar komponistu Kārli Lāci diezgan apzināti atteicāmies no galvenā hita, ko gandrīz nekad nerādi, nevis komercproduktu, un man prieks, ka tā cilvēkus aizkustināja. Par uzvedumu "Trīs draugi" man prieks, ka jau pēc jūnijā notikušajām izrādēm zinu dažus cilvēkus, kuri, lai uz to atnāktu, beidzot aizgājuši sapotēties. Tā man teikuši.

Vienmēr ir intriģējoši, kas režisoru pamudina iestudēt nevis autora lugu, bet darbu pēc motīviem. Šajā gadījumā esat uzrakstījis savu lugu, iedvesmojoties no pasauleslave-

nā klasiķa. Vai vēlējaties turpināt Remarku, varbūt atbildēt viņam?

Sākšu ar to, kas mani vispār pamudināja iestudēt Remarku. Ir ļoti maz kvalitatīvu literāru darbu, kuros tiktu vienlīdz runāts par draudzību un nāvi, arī mīlestību. Kaut gan par mīlestību ir gandrīz jebkurā darbā. Un, tā kā es esmu redzējis gan draudzību, gan pieredzējis nāvi, bet pašam man nav daudz draugu un pats esmu dzīvs, tad esmu gan reizē objektīvs, gan subjektīvs. Un, ņemot vērā, ka par šim tēmām – draudzību un nāvi – ļoti daudz runāts gan teātri, gan kino, gan literatūrā,

ka laba proza nebūt nav laba dramaturģija, un tādēļ izvēlējos nevis mēģināt Remarka "Trīs draugus" dramatisēt, bet rakstīt lugu no jauna pēc visiem dramaturģijas principiem. Un daudzi cilvēki jau uzsveruši, ka tik remarkisku Remarku viņi nekad nav redzējuši. Es to dariju ar tiešām lielu pietāti pret autoru, un ne tikai man šķiet, ka man tas ir izdevies.

Vēlējies tieši jautāt, vai Remark jūs domās "neapciemo"?

Domāju, ja viņš šo darbu būtu rakstījis kā lugu, viņš būtu to darījis tieši tāpat, kā to esmu paveicis es.

„Jau pēc jūnijā notikušajām "Trīs draugu" izrādēm zinu dažus cilvēkus, kuri, lai atnāktu uz tām, beidzot aizgājuši sapotēties.

pateikt kaut ko jaunu nav nemaz tik viegli. Un tāpēc es izvēlējos par to runāt ar prieku. Un, ja par nāvi un draudzību runā ar prieku, tas var radīt negaidītu šī Remarka darba atvērumu. Bet, atbildot tieši, proza un dramaturģija ļoti atšķiras. Tās ir vienas mākslas jomas divas dažādas disciplīnas, tāpat kā teātris un kino. Ar teātra paņēmieniem labu kino uztaisīt ir ļoti grūti, lai neteiktu neiespējami, un otrādi. Es ļoti labi saprotu,

Remarka romāna darbība notiek akurāt desmit gadus pēc Pirmās pasaules kara. Var jautāt, kādēļ "Trīs draugus" ir būtiski iestudēt tieši tagad?

Pirms diviem gadiem, kad nolēmu veidot šo izrādi, vēlējos izstāstīt stāstu par to, ka valsts krīzes situācijās vienīgais, uz ko cilvēks var paļauties, ir viņa draugi. Un es katrai valstij un katrai valdībai novēlu pēc iespējas vairāk šādu pavalstnieku. Cilvēku, kuriem ir draugi. Jo

tas viņi pacels uz augšu ne tikai sevi, bet arī savu valsti. Nu, lūk, ir pagājuši vairāk nekā divi gadi, un mēs ar šo patiesību esam saskārušies līdz sāpīgumam. Tieši un konkrēti. Man liekas, to sapratis katrs Latvijas iedzīvotājs, vismaz sociālajās vietnēs esmu lasījis šādas un līdzīgas atskārsmes. Tādēļ saku, ka izrāde nav par gaušanos, mēs runājam par prieku tāda nozīmē, ka es to centos veidot kā rokasgrāmatu cilvēkiem, kuriem šķiet, ka dzīvi radikāli mainīt nav iespējams vai tam pietrūkst spēka. Tur arī prieka avots. Iespējams ir viss.

Ļoti interesanti, kā režisors izrādei izvēlas aktierus, kā viņu sejas režisora uzstāvēt saplūst ar konkrētās lugas varoņiem... Pieņemu, ka Gintu Grāveli pamanījāt "Purva bridējā ugunī", viņa Edgara milētāja aizrautībā un kaislībā ...

Un tāpēc Gintam arī tikusi vissarežģītākā loma no "Trīs draugu" trijotnes – Otto tēls ir visgrūtākais. Bet vispār izvēli noteica tas, ka man bija nepieciešami trīs vienas paaudzes ļoti kvalitatīvi aktieri. Un tādi viņi – Lauris Dzelzītis, Gints Grāvelis un Andris Bulis – arī ir. Šai trijotnei jābūt ideālā salikumā, jo viņi veido visu izrādi. Patrīcijas Patas atveidotājas izvēle gan bija ārkārtīgi sarežģīta, jo Daile ir daudz brīnišķīgu, skaistu aktrīšu. Taču te gan atklāšu noslēpumu, kāpēc man ļoti patīk Ilze Ķuzule-Skrastiņa. Šai skatuves māksliniecei ir ļoti laba humora izjūta un ļoti laba pašironija. Un tas, manuprāt, ir ļoti svarīgi gan šai lomai, gan aktrīsēm un aktieriem vispār. Humora izjūta un pašironija. Jo es uzskatu, ka teātris ir prieks, un prieks jāgūst ne tikai skatītājiem zālē, bet arī pašiem aktieriem, citādi nav jēgas. Ja teātris uztver kā pašmoci-bas uz skatuves, ja skatītājs zālē jūt sviedru smaku, tad kaut kas nav noticis pareizi.

Kas pašam sagādājis prieku no teātri redzētā?

Neizcelšu. Uz citu režisoru izrādēm eju domāt par savējām. Tā es izmantoju teātri.

Atgriezoties pie iepriekš teiktā par ieceri ar prieku runāt par vissāpīgākajām lietām, intriģējošs varētu būt arī žanrs, kādā iestudēti jūsu "Trīs draugi".

Izrādes žanru varētu raksturot kā "komēdiju" par nāvi un draudzību. Ja par tādām lietām kā nāve un draudzība runā ļoti, ļoti atklāti – un mēs tā darām –, tad arī tajā ir ļoti daudz smieklīga. Bet man tas nav pašmērķis. Domāju, ka par smagām lietām mākslā vispār ir jārunā viegli, jo tā ir visiedarbigāk. Mākslas uzdevums nav izklaidēt, mākslas uzdevums

nav patikt, mākslas uzdevums ir uzrunāt. Un, lai, skatot smagas tēmas, cilvēku uzrunātu, es uzskatu, ir jārunā viegli un godīgi. Apzīmējumu "komēdija" es šajā gadījumā, protams, lietoju kā apzināti pārspilētu. Skaidrs, ka "Trīs draugi" nav komēdija. Būtībā tā, protams, ir drāma. Komisks ir pasaules netaisnuma, ačgārnuma un absurda attēlojums.

Tāpat kā jūsu Valmieras teātri iestudētajā Vīri-pajeva "Klusa nakts, dzēra nakts" un Čehova "Ivanovā" Dailē, arī "Trim draugiem" tērpu māksliniece ir Madara Botmane. Vai šī radošā partnerība ar dzīvesbiedri dod kādu papildu dimensiju?

Pirmkārt, papildu dimensiju rada Madara pati kā tērpu māksliniece. Neapšaubāmi, tur ir viņas kā aktrises pieredzes nopelns. Neapgalvoju, ka Madara tāda ir vienīgā, taču ļoti skaidri izjūtu, ka viņa ar kostīmu prot padarīt aktierus labākus. Iedot tēlam pat to, ko režisors nav prasījis. Šo talantu es ļoti augstu vērtēju, tāpat kā šo spēju aktieros. Lai gan esmu ļoti stingrs un prasīgs un man ir skaidrs, kādai jābūt izrādei, ārkārtīgi novērtēju, ja aktieris piedāvā arī ko citu. Es to nekad nenoliedzu, cenšos ielikt izrādes zīmējumā kā pērli. Jo jebkura individuāla uzdrīkstēšanās iet pāri režisora noteiktajam, tas it labākais koppradišanas procesā.

Izrādē būtiska loma arī mūzikai.

Mūzikas režisori esam trīs – es, Juris Vaivods un Mārtiņš Ķirsis, kurš ir arī mūzikas operators. Viņš spiež pogas datorā, bet mēs visi trīs kopā veidojam izrādei muzikālo partitūru. Tā būs ļoti neuzkritoša. Uzskatu, ka teātri, tāpat kā kino, vislabākā mūzika ir tā, kura ir nemanāma. Un tas prasa ļoti lielu darbu – uztaisīt "biezu" un tajā pašā laikā nemanāmu mūziku, lai tā skatītājam kaut kur pakausī paliek, bet viņš to pat nejut.

Šajā sarunā ieminējāties, ka esat sācis rakstīt lugas. Kas ir tas, kas liek izjūtas izlikt uz papīra?

Man nekad nav bijusi vēlēšanās izlikt savas izjūtas uz papīra, ja nu vienīgi tālos vidusskolas gados, kad rakstīju dzejoļus. Bet, ja man jautā, kas lika pievērsties lugu rakstīšanai, tad – tikai egoisms un aprēķins. Es vienkārši vēlos būt arvien vairāk savas izrādes absolūts autors, nevis kāda cita teiktā interpretētājs. Tas arī viss. "Purva bridējs ugunī" ir pilnībā mans librets, mana dzeja. "Trīs draugus", manas viru spēles milas vārdā, nevar uzskatīt par pilnīgu oriģinālu, jo, protams, Remarka "plecs" tur ir, bet absolūts oriģināls jau top. Ļoti ticams, ka to drīz varēs redzēt Liepājas teātri, bet vēl "hop" neteikšu.

Nobeigums.

Ko Svīlis var zināt par Lejas Saktu saimnieka bāluma cēloni? Ne viņam kāds stāstījis, ko saimnieks, pēc garā atvaļinājuma iebrāucis Rīgā, savā augstskolā uzzinājis par paaugstinājumu amatā, ne kas tā Ilma Viljamsa tāda ir, kas atkal strādās katedrā. Kas Svīlis ko maisīties savu klientu dzīvē! Ka tikai laba satikšana.

Nebija jau nekāda vaina mūrniekam dzīvot Lejas Saktu treilerā. Tepat uz vietas viņš gaidīja katras uzmūrētās ķieģeļu kārtas kaltēšanos. Kā zeķi meistars adīja krāsni, pa sarkanai ķieģeļu kārtai uz augšu celams un žāvēdams. Kur skries, kur aizskries ar Taizeļa uguni beidzot sameklētais krāšņu un kamīnu būves profesionālis, ja arī Kalna Saktās plīts pussabrukusi un Raskanos sildītāja vairs nevelk tik labi kā jaunībā? Darba nav aprūcies trijās ar krustābeli vienotajās mājās, tāpat gultasvieta jebkurā no tām atrastos, bet nakšņot Svīlis nez kāpēc nāk uz mežcirtēju treileru pie Atvara, laikam tāpēc, ka māliem un putekļiem notraipītais kombinezons koka lāvēm un kartona grīdai nodara mazāk skādes nekā mikstām mēbelēm, laminātam un krāsotiem dēļiem. Varbūt parasta darba rūķa dvēselei arī nepieciešama māksla – ikvakara simfonija, ko atskaņo vārdes kurkštētājas, sienāži čigātāji, skaņrades cikādes un dažas aizkavējušās dūcenītes tik smagi aplīpušām kājām, ka neiespējami pacelties spārnos un uzņemt kursu atpakaļ uz nez kur ellē gaisā esošo stropu?

– Nez cik kilometru šai medus kannu nesējai vēl jānolido, līdz tā būs pabeigusi kārtējās darba dienas gaitas? – skaļi prāto Atvars, jo trīs kilometru rādiusā bez Kalna Saktām un Raskalniem nav nevienas citas mājas, bet tajās, kas ir, ar biškopību nenodarbojas.

Ej, bitī, tu pie Dieva, atdod savu medutiņu!

Svīlis neko neatbild un nepamana, ka Atvars spēji noraustās, sāpēs sagrābj sirds pusi, it kā tur kāds būtu ietriecis dunci.

Nē, nē, Ilma tā nav! Tas ir akmens, kas iesviests svešos ūdeņos. Vadīt katedru, rakstīt disertāciju, būvēt māju, aicināt Robertu pie sevis uz Rīgu, ko tik viņš nav uzņēmies! Nē, Ilmas tautasdziesmas nemetas virsū kā ienaidnieka raidītas bultas. Ilma tagad Viljamsa kundze. Kas bijis, tas izbijis! Viņa izvēlējusies iet tālāk, bet nez kāpēc pagriežusies atpakaļ. Tāpēc vien Atvars nenogrims, bet spītīgi peldēs uz priekšu.

Arī Svīlis sajūtis kādas vēsas, pavēlēt radušas būtnes klātumu. Viņš nav muļķis, redz, ka tas meitietis nabaga profesoru nomocijis gluži baltu.

– Tu, brāl, nemet kreņķi bijušas sievietes dēļ! Būvē tik savu māju, un istā sieviete pati pie tevis atnāks. Tici vēcavam Svīlim! Viņš atdzīvinājis pulka siltumierīču un līdz ar to cilvēku laimes.

Atvars nepagūst muti pavērt, kad Svīlis, savu pipi nokūpinājis, liekas uz auss, un miegs viņam vienmēr uzkrīt kā ķieģelis uz galvas. Viņa lāciskais miegs ciets kā krams, pat uz koka lāvas guļot.

Vakarsaules piekausēts, Atvars vēl mirkli paliek sēžam savas būdas durvju priekšā.

Ugunsarakanais riets apšķaidījis māju un tās jauno saimnieku ar siltu nostalgiju, kurai piejaucēts mazliet sentimenta un kārdinošas neziņas. Urbj zemesvēži, un grieze griež.

Ir labi, bet neprātīgi smeldzīgi. Neko līdzīgu Atvars savā iepriekšējā dzīvē nav baudījis. Tālu, kaut kur uz purva pusi, auro zaķis – tā baisi. Varbūt tas nav zaķis, bet draudpilna sajūta kā vecā padomju kriminālfilmā, kur jauna izmeklētāja naktī viena iet cauri mežam, lai sastaptos ar potenciālo slepkavu.

Atvars atspiež pakausi pret sienas baļķi un skaidri dzird – tur dziļi iekšā kaut kas pukst. Savādi – iepriekš savā vecajā ligavā Atvars neko tik silti dzīvīgu nebija pamanījis. Tāds nevienmērīgs sirds ritms, saraustīts un tomēr dzīvotgribu apliecinošs. Lielā krāsns, kas teju gata, laikam mājai devusi ziņu – sirds transplantācija būs izdevusies. Lejas Saktu sirds rit būs nevis pārstādīta, bet no jauna iestādīta.

Nogurušais ķirurgs atpūšas, bet Atvara sirds ritmi tikmēr lūko pielāgoties mājas sirds darbam, bet bez sevišķiem panākumiem. Tuk–tuk... tuk–tuk–tuk, tuk... tuk–

tuk–tuk... tuuuk! Pustumūža vīrieša sirds raustās, raustās, tad apmet kūleni. Vienu. Otru. Vai būs vēl viens?

Trūkst elpas. Uznāk bailes, un sviedri izspiežas uz pieres. Kaut kas jauns un nebijis. Ar Atvara sirds darbību nekad nav bijis sarežģījumu. Sviedru piles uz augstās pieres nekad nav pierietējušas tik smagas kā ūdens bumbas. Palielinātā svara dēļ tās nolūst kā lāstekas un ieduras acīs. Nevar saskatīt, kas tuvojas Lejas Saktām.

Ilma vai Jana? Kura no viņām tuvojas, saules rieta apziesta un ceļam kā maizes šķelei pielīmēta? Sieviete seja ir izplūdusi, labi saskatāma vienīgi bize. Smaga matu pine krūšu iedobē guļ kā upe savos krastos. Vajag pieskarties, vajag satvert, tomēr Atvars baidās upē noliukt. Akmeņi taču nepeld. Vienmēr iet taisni dzelmē. Atvaram krūtīs sirds svina smagumā, uz viena pleca bārenība, uz otra atradeņa liktenis, galvā neprātīga vēlme sevi pierādīt, rāpjoties slidenajā zinātnes smailē. Tam visam kopā milzīgs svars.

Kas augstu kāpj, zemu krit. Kāda peldēšana? Bet cieši sapītā upe likumo, krāčo un vilina: uzticies ūdens virsmai! *Akmens peld ūdens virsu! Akmens PELD ūdens virsu!*

Bizes sāns pieskaras Atvara vaigam. Lūpas mēģina, bet nespēj noteikt matu struktūru.

Sievietes smagā bize ir pasviestā tauva, pie kuras pieķerties un kārpīties laukā no dziļās bedres, kurā viņš stāvus iegāzies. Sviedru sāļums ēd acis, ir neizsakāmi tumšs. Nevar izšķirt bizes krāsu, viņam pasniegta zeltainā vai melnā bize?

Kļūst viegli, kad pakritušais padodas no pinuma atbrīvotajam garo matu plūdamam. Uz muguras kā nestuvēs Atvars guļ sievietes vaļinos matos, kas gar viņa augumu skalojas un šļakstās kā ūdens gar laivas sāniem.

Sievietes matiem ir stihisks spēks, tomēr tas neposta kā vētra vai viesulis. Brīvībā palaisto matu plūsma ceļ augšup un glābj smagi cietušo. Akmens, kas teju vēl gulēja uz Atvara krūtīm un sāpīgi spieda, ir noripojis. Tagad elpot tik viegli – gaisa dzidrā kā kalnu kristāls.

Atvars jau skaidri redz – akmens peld viņam līdzās. Viņi abi uz sievietes smaržīgo matu nestuvēm ar skatu pret tirkizlilām debesīm, kurām piestiprinātie sudraba saktas cauruļveidīgie pakariņi cerīgi zvana.

– Mēs slimnieku vedisim līdz, bet jūs, cienītā, nelauziet rokas! Bīstamākais jau garām. Jūs ieradāties laikā un rikojāties ļoti atbildīgi, nekavējoties izsaucot mūs. Šis kungs ir jūsu parādnieks, – nosaka neatliekamās palīdzības brigādes vecākā.

– Un manējais arī, – piebilst no veselīgā miega un no silti sakurinātā treilera izrautais mūrnieks. Viņš dzen velnu pat šajā dramatiskajā brīdī, kad Atvara dzīvība karājas mata galā.

– Neļaujiet profesoram nolikt karoti, jo viņš man nav sablekojis par uzmūrēto krāsni un skursteni!

***

Uz Janas nakts skapiša stāv trausla, filigrāni veidota sudraba tautumeita. Apgarota kā Dievmātes ikona.

Jana savām neveiklām un darbā mocītām rokām baidās piedurties greznajam rotkaļa meistardarbam. Baltais dārgmetāls ir viņas acu skatu aplāstīts. Aizmiegot un pamostoties sudraba jaunava Janai acis, bet Atvars... Jā, kur viņš Janai ir, vairāk sirdi vai prātā? Varbūt vienīgi pateicībā par materiālo un morālo atbalstu Robertam?

Šorīt Jana skulptūru uzlūko paviršāk. Viņa lec garos gumijas zābakos, garos matos neizsukājusī. Jana ir aizgūlējusies. Tas ilgstošā lietus dēļ. Ārā joprojām žūrē.

– Dacīt, iekurini plīti! Uzvēri kafiju! Uzliec galdā plātsmaizi, rasolu! Labi, ka vakar par visu padomājām.

Skuķis gultā ir sēdus. Mātes skarbi cietā un izrikojošā balss viņu vienmēr ir skārusi mazliet sāpīgi. Bet pēdējā laikā tā ieskanas aizvien klusākā toņkārtā. Un šorīt nebija Dačel! Dačeles vietā meitene dzirdēja: Dacīt!

Vai viņa nepārklājusies?

Nē, pārklājusies nav, jo māte turpina:

– Es, Dacīt, paiešos rīdziniekiem pretī. Paķeršu līdz lietusmēteļus. Lai neizmirst līdz kaulam! Tā gribas redzēt savu ģimnāzistu!

Lietus kapā Janas seju. Slapjums vispirms piezīžas augšstilbiem un ceļgaliem. Gariem un aukstiem miroņa pirkstiem tas grābstās gar skaustu. Nav tādu virsjaku, kurām oktobra lietus netiktu cauri.

Bet kas ir saltais žūrētājs pret karstām satikšanās gaidām!

Tur jau viņi nāk no Rīgas autobusa, doktors Atvars Akmens un Roberts, izstīdējies, tievs un garš kā smilga, daudz garāks par drukno Atvaru. Mājupceļš kā Ogres straume viņus līgani nes kalnā augšā, no kalna lejā.

Akmens un smilga – abi peld pielījušo ceļa virsmu un negrimst atšķīdušā ceļa dubļu dibenā.

Viņi neviens nepaies zem ūdens. Spīts, kas Janā, ir nodots abiem bērniem. Spīts noturējies virspusē arī naba-ga atradeni Atvaru.

Spīts ir latviešu peldpūslis.